

Nr 115.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till centraldepån för blindas arbeten; given Stockholms slott den 11 mars 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF

Gustav Möller.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås, att till förlagskapital åt centraldepån för blindas arbeten skall anvisas ytterligare ett belopp av 72 000 kronor, vilket belopp motsvarar den förlust depån åsamkats i sin verksamhet t. o. m. budgetåret 1947/48. Härjämte äskas anslag till depåns driftkostnader dels å tilläggsstat för innevarande budgetår dels ock för budgetåret 1949/50.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 11 mars 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkt 92, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1949/50 beräkna till Driften av centraldepån för blindas arbeten ett anslag av 160 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling.

Inledning.

Centraldepån för blindas arbeten har inrättats i enlighet med beslut av 1938 års riksdag (prop. nr 276, statsutsk. utl. nr 181, riksd. skr. nr 440). Centraldepån, som står under ledning av statens blinddepånämnd, har enligt instruktionen för nämnden (nr 644/1941) till ändamål att till främjande av utkomstmöjligheterna för blinda hantverkare tillhandahålla dem arbetsmaterialier och försälja av dem tillverkade färdiga arbeten. Statens blinddepånämnd består av fem av Kungl. Maj:ts utsedda ledamöter jämte suppleanter. Styrelsen för de blindas förening skall enligt instruktionen beredas tillfälle föreslå en ledamot jämte suppleant samt direktionen över institutet och förskolan för blinda och Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd att gemensamt föreslå en ledamot jämte suppleant.

Beträffande de till centraldepån hittills anvisade anslagen torde följande få nämnas.

Till vissa nybyggnader för en central depå för blindas arbeten ha å riksstaten för budgetåret 1939/40 och å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisats reservationsanslag av tillhoppa 331 000 kronor. Till utrustning av centraldepån för blindas arbeten ha å riksstaten för budgetåret 1941/42 och å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 reservationsanslag av sammanlagt 69 000 kronor anvisats.

Till förlagskapital åt centraldepån för blindas arbeten har för budgetåret 1941/42 å kapitalbudgeten under fonden för förlag till statsverket anvisats ett reservationsanslag av 190 000 kronor. Å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 har under samma fond och samma rubrik anvisats ett investeringsanslag av 350 000 kronor. Till förlagskapital ha dessutom tillskjutits 20 000 kronor av de blindas förening, 30 000 kronor (varav 10 000 kronor

under budgetåret 1947/48) av Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd och 20 000 kronor av direktionen för blindinstitutet.

För vart och ett av budgetåren 1941/42—1946/47 har under rubriken Driften av centraldepån för blindas arbeten anvisats ett obetecknat anslag av 95 000 kronor. Med hänsyn till dröjsmål med uppförandet av centraldepåns byggnader ha anslagen till en del kommit att disponeras för en mera begränsad verksamhet i samma syfte som den med anslaget avsedda. För budgetåret 1947/48 anvisades under nämnda rubrik anslag av tillhoppa 150 000 kronor, varav till avlöningar 86 000 kronor och till omkostnader 64 000 kronor. För budgetåret 1948/49 har anvisats ett obetecknat anslag av 160 000 kronor, varav 97 000 kronor avsetts till avlöningar och 63 000 kronor till omkostnader. I fråga om sistnämnda anslag torde få hänvisas till propositionen 1948: 159.

Statens blinddepånämnds verksamhetsberättelse och anslagsframställningar.

I skrivelse den 17 september 1948 har statens blinddepånämnd lämnat en redogörelse för centraldepåns verksamhet och ställning.

Rörande verksamhetens bedrivande under tiden sedan centraldepån började fungera, har nämnden anfört i huvudsak följande.

Centraldepån trädde i funktion i början av år 1947. Den för centraldepåns räkning uppförda byggnaden vid Tomtebodas togs i anspråk i början av februari månad.

Till föreståndare för centraldepån hade nämnden, sedan befattningen utannonserats, antagit den av de sökande, som ansågs mest skickad för posten i fråga. Därjämte uppdrogs åt en nämndledamot att mot viss ersättning tjänstgöra som rådgivare åt depåföreståndaren. Efter sin mer än 20-åriga verksamhet som chef för de blindas förenings materialdepå ägde denne ledamot en ingående kannedom om de blinda hantverkarna och deras önskemål och behov, varför han ansågs kunna vara föreståndaren till god hjälp vid skötseln av verksamheten.

När centraldepån startade, trodde sig därför nämnden ha vidtagit alla åtgärder, som erfordrades för ett framgångsrikt arbete. Det dröjde likväl inte länge, förrän svårigheterna började infinna sig. När lagret av från utlandet härstammande råvaror skulle förnyas, hade importbegränsningen redan börjat visa sina verkningar. Brist på inhemska råvaror, såsom borsträn, järntråd och skruv m. m., gjorde sig också starkt gällande. Centraldepån, som vid överflyttningen till de nya lokalerna vid Tomteboda övertog de blindas förenings kvarvarande råvarulager, blev snart ur stånd att förse de blinda hantverkarna med arbetsmaterial i den utsträckning, som motsvarade efterfrågan. En sträng ransonering till kunderna av tillgängliga varor måste genomföras, och detta föranledde en ökad arbetsbörda för såväl kontors- som lagerpersonal. Den genom ransoneringen fördröjda expeditionen av inkomna order i förening med nedskärningen av de rekvirerade kvantiteterna framkallade starkt missnöje bland de blinda. Dessa svårigheter synas ha blivit övermäktiga för föreståndaren, vars intresse och ansvarskänsla för verksamheten efterhand synes ha slappnat på ett betänkligt sätt.

Då den mängd råvaror, som centraldepån tilldelades från sina ordinarie leverantörer, visade sig otillräcklig för de blindas behov, måste föreståndaren i många fall anskaffa råvaror från andra tillfälliga affärsförbindelser, varvid icke sällan överpriser måste betalas för att varorna över huvud taget

skulle kunna anskaffas. Däremot torde ingen allvarlig kritik kunna anföras, då de blinda hantverkarna eljest hade blivit utan sitt arbetsmaterial. Det anmärkningsvärda är emellertid, att utförsäljningspriserna på dessa varupartier icke anpassades efter inköpspriset, utan försäljning synes ha skett till rent förlustbringande priser. Även vid anskaffning av borstrån måste ibland dyrare inköpskällor anlitas, eftersom de ordinarie leverantörerna av brist på arbetskraft saknade möjlighet att fylla depåns behov. Huvudintycket är, att det i många fall brustit i kontrollen av utförsäljningspriserna i förhållande till inköpspriserna.

Då nämnden efterhand blev på det klara med att föreståndaren saknade förmåga att organisera och övervaka arbetet på ett betryggande sätt, uppdrogs åt en expert från kooperativa förbundet att utarbeta en plan för centraldepåns organisation och arbete. Den P. M. med givna råd och anvisningar, som på grundval av detta arbete överlämnades till föreståndaren, har han emellertid inte ställt sig till efterrättelse. Då det dessutom trots upprepade anmaningar från nämndens sida visade sig omöjligt att från föreståndaren erhålla ett bokslut för verksamhetsåret 1946/47, återstod för nämnden intet annat än att anmoda föreståndaren att begära sitt avsked, vilket han också gjorde i januari 1948.

För att få full klarhet i centraldepåns ekonomiska ställning har nämnden vidare uppdragit åt en revisionsbyrå att företaga en ingående granskning av räkenskaperna och verkställa bokslut såväl för verksamhetsåret 1946/47 som för 1947/48.

Nämnden har härefter redogjort för resultatet av de preliminära boksluten. Härom har nämnden anført i huvudsak följande.

De preliminära boksluten uppvisa synnerligen nedslående resultat. Enligt bokslutet för 1946/47 har anslaget för löner och omkostnader överskridits med 16 749 kronor 66 öre och en förlust på varuförsäljningen har uppstått på 41 368 kronor 34 öre. I bokslutet för 1947/48 förekommer ett mindre överskott på driftsanslaget men däremot en varuförlust på 64 679 kronor 17 öre. Att driftsanslaget för år 1946/47 skulle visa sig otillräckligt, har nämnden insett, då det grundats på äldre omkostnadsberäkningar. Däremot kan nämnden icke ange någon fullt uttömmande förklaring till varuförlusterna. Visserligen ha brister förekommit i kontrollen av utförsäljningspriserna i förhållande till inköpspriserna, men förlusternas storlek förklaras icke i sin helhet härav. Vidare ha en del mindre nedskrivningar på sådana varor, vilka nedgått i pris, vidtagits vid prissättningen av inventariet. Någon lagerbokföring har icke förekommit, och detta av olika skäl, främst att sådan skulle ha medfört ökad personal, vartill anslag saknats. Nämnden anser sig emellertid icke kunna stå till svars med nuvarande förhållanden utan anser, att för undvikande av framtida förluster på verksamheten en lagerbokföring måste införas. Sådan har också av riksräkenskapsverket påfordrats.

Centraldepån har till sitt förfogande ett rörelsekapital å nominellt 610 000 kronor, varav staten lämnat 540 000 kronor och blindorganisationerna 70 000 kronor. Genom det överskridna driftsanslaget och genom den uppkomna varuförlusten har detta rörelsekapital nedgått med 111 493 kronor 99 öre.

Härefter har nämnden anført följande angående verksamheten i framtiden.

De alltjämt ökande svårigheterna att anskaffa material tvinga centraldepån att då tillfälle erbjuder sig köpa större kvantiteter av tillgängliga varor än som under vanliga förhållanden skulle vara affärsmässigt välmoti-

verade. Centraldepåns varulager kommer härigenom att bli större än som är nödvändigt vid ett normalt marknadsläge. Lagervärdet den 30 juni 1948 är inventerat till 388 828 kronor 53 öre. Härtill kommer, att centraldepån måste lämna hantverkarna viss kredit på råvaruinköpen. Det stora flertalet hantverkare sakna nämligen tillräckligt rörelsekapital och kunna därför icke betala sina råvaror, förrän de upparbetat dem och fått in likvid för de färdiga produkterna. Av denna anledning uppgingo utestående fordringar den 30 juni 1948 till 217 853 kronor 80 öre. Då rörelsekapitalet till följd av förlusterna minskats, har centraldepåns likvida ställning starkt försämrats. Centraldepån har därför hos de blindas förening måst upptaga ett kortfristigt lån å 75 000 kronor för att kunna bestrida de nödiga utgifterna. Nämnden finner ingen annan utväg än att i särskild framställning anhålla om täckning av de uppkomna förlusterna. Även efter denna täckning torde rörelsekapitalet å 610 000 kronor för framtiden visa sig vara otillräckligt.

Hittills ha centraldepåns ansträngningar koncentrerats på att anskaffa erforderliga råvaror till de blinda hantverkarna. Dess andra och icke mindre viktiga uppgift är att biträda vid försäljningen av de blinda hantverkarnas färdiga produkter. Att denna gren av verksamheten icke upptagits tidigare beror bl. a. därpå, att den stora efterfrågan på exempelvis borstar under de gångna åren gjort det möjligt för de enskilda hantverkarna och för de försäljningsorganisationer, som finnas i de olika länen, att på ett relativt tillfredsställande sätt sörja för avsättningen. För framtiden kan man emellertid icke bygga på dessa länsorganisationer, som upprättats på frivillighetens väg och till stor del bekostas av välgörenhetsmedel. Sälunda har försäljningsorganisationen i Örebro län redan tidigare nedlagt sin verksamhet och under hösten 1948 nedlägger även Skaraborgs läns blindarbetsexpedition sin försäljning. I vilken omfattning andra organisationer komma att följa exemplet är svårt att bedöma.

I enlighet med direktiven för centraldepåns verksamhet åligger det depån att medverka till avsättning av de färdiga produkter, som på grund av ovan anförda förhållanden inte framdeles kunna beräknas finna avsättning genom hittillsvarande försäljningskanaler.

Om en rikligare råvarutillgång för framtiden är att emotse, har man också att förvänta en skärpning av konkurrensen inom borstbinderibranschen, och därmed komma också anspråken på centraldepåns bistånd med försäljning av de färdiga produkterna att ökas. För mötande av dylika krav fordras emellertid ökad lagerhållning och ökat rörelsekapital.

Slutligen har nämnden framhållit, att enligt dess mening den nuvarande organisationsformen icke är den lämpligaste för verksamhetens bedrivande. Nämnden fortsätter.

En smidigare organisation torde vara ofrånkomlig för att centraldepåns verksamhet skall kunna bedrivas på ett affärsmässigt fullt tillfredsställande sätt. Den anpassning, som ständigt måste ske i förhållande till konkurrensen från industrien och som kan medföra ökning eller minskning av personalen, anpassning av löner, vidtagande av särskilt försäljningsstimulerande åtgärder, införande av kontroll o. d., måste kunna lösas på ett snabbare sätt än som nu är möjligt, då en statlig nämnd måste sammankallas för att på förslag av centraldepån taga ställning till aktuella spörsmål. I de fall, då erforderliga åtgärder kräva särskilda anslag, uppstå också stora svårigheter i en verksamhet av centraldepåns karaktär, där möjligheter icke alltid föreligga att ett år i förväg kunna exakt beräkna medelsbehovet och ansöka om anslag härför.

Nämnden är inte beredd att nu framlägga detaljerat förslag till ny organisation men ifrågasätter, om icke centraldepån skulle kunna förvandlas till bolag eller firma, vari staten ingår med rörelsekapitalet och beviljar årliga anslag för administrationen, under det att styrelsen i övrigt äger handlingsfrihet rörande driften under riksräkenskapsverkets kontroll.

I särskild skrivelse den 17 september 1948 har blinddepånämnden med hänvisning till förut återgivna redogörelse hemställt, att ett belopp av 112 000 kronor måtte anvisas för att åter bringa upp nämndens förlagsmedel till samma storlek som tidigare.

Sedermera har nämnden i skrivelse den 25 januari 1949 hemställt, att till förstärkning av förlagskapitalet måtte anvisas, förutom nämnda belopp å 112 000 kronor, ett belopp å 325 000 kronor. Till stöd härför har nämnden anfört bl. a., att genom det otillräckliga rörelsekapitalet möjlighet icke finnes att inom därför erforderlig tid betala de leverantörfakturor, på vilka kassarabatt kan erhållas. På grund därav gjordes icke obetydliga förluster i form av uteblivna kassarabatter. Dessutom vore det märkbart, att flera leverantörer ej ville leverera sina varor till centraldepån då betalning ej kunde ske kontant. För detta ändamål erforderlig kapitalökning beräknas av nämnden till 125 000 kronor.

Nämnden anför vidare, att det genom de särskilda förhållanden, som f. n. råda på importmarknaden, är nödvändigt för centraldepåns ledning att när tillfälle gives köpa ganska stora partier av vissa varuslag. Vid dessa direkta importaffärer vore det ofta nödvändigt att till den utländske säljaren ställa rembours, vilken måste inbetalas till bank innan varorna avsänts från ursprungslandet. Detta medförde dels tidvis onormalt stora lager dels förskotts betalning. På grund härav erforderlig kapitalökning beräknas till 70 000 kronor.

Med hänsyn till allt större svårigheter för de blinda hantverkarna att själva sälja sina produkter måste, fortsätter nämnden, centraldepån vara dessa behjälplig härmed. För att effektivt kunna bedriva en försäljning av färdiga varor fordrades lagerhållning av ett fullständigt sortiment. Lagret av färdiga varor beräknades uppgå till ca 50 000 kronor men behövde ökas till lägst 80 000 kronor. Härför erfordrades en kapitalökning av 30 000 kronor.

Från styrelsen för hantverksskolan för blinda män i Kristinehamn har ingått anhållan om att för materialdepån i Kristinehamn erhålla ett rörelsekapital av 25 000 kronor. Blinddepånämnden har beslutat göra framställning härom.

Nämnden har vidare upplyst, att nämnden hos de blindas förening uppgit ett räntefritt lån å 75 000 kronor.

I skrivelser den 17 september 1948 och 25 januari 1949 har blinddepånämnden vidare hemställt, att tillhoppa 22 450 kronor måtte anvisas till förstärkning av det för innevarande budgetår anvisade anslaget till centraldepåns driftkostnader. Nämnden har åberopat, att en mer-

kostnad å 2 016 kronor 96 öre beräknas uppkomma till följd av ökade löne-kostnader för lagerpersonalen i enlighet med nytt kollektivavtal. Vidare ha 5 292 kronor beräknats till avlöning åt ett nytt kontorsbiträde för lagerbok-föring samt 8 400 kronor för lön till en lagerchef. Ett belopp av 6 750 kro-nor har avsetts till täckande av kostnaderna för ersättning till den av nämnden anlitade revisionsbyrån.

I skrivelse den 17 september 1948 har blinddepånämnden slutligen hem-ställt om anslag till centraldepåns driftkostnader för budget-året 1949/50.

Nämnden har härvid beräknat medelsbehovet till avlöningar till 131 411 kronor. Den närmare beräkningen framgår av vid detta protokoll fogad bi-laga. Av kostnadsökningen, 34 411 kronor, i förhållande till den för inne-varande budgetår fastställda avlöningsposten hänför sig ett belopp av 19 251 kronor till 3 nya befattningar, nämligen den lagerchefs- och den kontors-biträdesbefattning, till vilkas avlöande medel begärts redan för innevarande budgetår, samt en ny befattning som lagerarbetare å avdelningen för färdiga arbeten. 2 292 kronor avses för ombildning av en deltidsbefattning till hel-tidsbefattning. Ett belopp av 6 751 kronor avses för löneförhöjningar, varav 1 999 kronor med anledning av nytt kollektivavtal. Slutligen har upptagits ett belopp av 6 000 kronor till övertidsersättningar. Medelsbehovet till om-kostnader beräknas av nämnden till 85 500 kronor. Beträffande den när-mare beräkningen torde få hänvisas till förenämnda bilaga. Här må endast nämnas, att till kostnader för en katalog beräknats ett belopp av 12 000 kro-nor. Nämnden förklarar, att en illustrerad, fullständig katalog över samtliga förekommande blindtillverkade borsttyper och korgar bör utarbetas för att försäljningen av de blinda hantverkarnas arbeten skall kunna bedrivas effektivt.

Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår under anslaget till driften av centraldepån för blindas arbeten beräknas sålunda av nämnden till (131 411 + 85 500) 216 911 kronor.

Statens sakrevisions redogörelse och yttranden.

Med anledning av blinddepånämndens skrivelser den 17 september 1948 har Kungl. Maj:t den 24 september 1948 uppdragit åt statens sakrevision att företaga en översyn av blinddepånämndens verksamhet och formerna för dess bedrivande samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som av över-synen kunna föränledas.

I skrivelser den 13 december 1948 och 17 februari 1949 har sakrevisionen dels lämnat en redogörelse för den verkställda granskningen av blinddepå-nämndens verksamhet dels ock avgivit yttrande över nämndens framställ-ningar om anslag för innevarande och nästa budgetår. Härvid har sakrevi-sionen framhållit, att den ännu icke är beredd att taga ställning till alla de spörsmål, som äro för handen beträffande handhavandet och utförandet av

den vid centraldepån bedrivna verksamheten. Med hänsyn till anslagsprövningen har sakrevisionen emellertid ansett sig böra på grundval av föreliggande material behandla nämndens framställningar.

Sakrevisionen har till en början lämnat följande redogörelse för granskningen av centraldepåns verksamhet.

Orsakerna till förlusterna äro enligt vad den verkställda utredningen visar flera. Sålunda må nämnas, att den förutvarande föreståndaren, som grovt åsidosatt sina skyldigheter, lämnats alltför stor frihet att handhava verksamheten utan någon som helst inre eller yttre kontroll. Något räkenskapsystem har icke upplagts, och föreståndaren har ensam fått disponera över till förfogande stående medel. Han har ock brutit i redovisning för ett belopp av 5 561 kronor 32 öre. Detta belopp har sedermera ersatts, men rättsliga åtgärder ha icke vidtagits mot honom. Någon inkomstkontroll har icke förekommit, vilket bl. a. lett till, att det förutvarande kontorsbiträde, som handhaft vissa kassagöromål, brutit i redovisning och att det knappast är möjligt att numera fullt klarlägga, vilka inkomstbelopp som verkligen hört ingå till centraldepån. Till följd av bristfällig lagerorganisation ha förluster uppstått genom underleveranser från leverantörer och överleveranser till kunder m. m. Härtill kommer, att värdet av det lager, som vid igångsättandet av centraldepåns verksamhet övertogs från de blindas förening, icke på ett tillfredsställande sätt kontrollerats. Försäljningen av varor har skett utan att pålägg för normala vikt- och vägningsförluster m. m. verkstälts och i icke obetydlig omfattning till priser understigande de direkta inköspriserna.

Förlusterna ha i blinddepåns framställning upptagits till 111 814 kronor 82 öre. Enligt bokslutet per den 30 juni 1948 uppgår det sammanlagda underskottet för centraldepåns verksamhet till 72 594 kronor 35 öre. Anledningen till att ställningen är bättre än som angivits i den förenämnda framställningen, vilken grundats på vid tiden för dess avgivande föreliggande preliminära siffror, är att söka i att vid det fortsatta utredningsarbetet ytterligare inkomstposter konstaterats, tillhoppa i runt tal 60 000 kronor. Mot dessa stå emellertid vissa ytterligare utgiftsposter, i bokslutet upptagna till ca 21 000 kronor, varför förbättringen utgör omkring 39 000 kronor. Nämda underskott å 72 594 kronor 35 öre hänför sig enligt bokslutet delvis till merutgifter å vederbörande driftanslag, nämligen 15 837 kronor 68 öre för budgetåret 1946/47 och 5 810 kronor 94 öre för budgetåret 1947/48. Å själva rörelsen har sålunda under de båda budgetåren uppstått ett underskott av 50 945 kronor 73 öre.

Vidkommande frågan om uppbringande av förlagskapitalet till det tidigare beloppet har sakrevisionen anfört följande.

Det förlagskapital, som stått till centraldepåns förfogande och som utgjort 610 000 kronor, varav statsverket tillskjutit 540 000 kronor, har enligt bokslutet minskats med förberörda 72 594 kronor 35 öre till 537 405 kronor 65 öre. I blinddepånämndens framställning har uttalats, att det är av största vikt, att ett förlusten motsvarande belopp snarast ställes till förfogande. Enligt vad sakrevisionen inhämtat har nämnden för att erhålla tillräckligt rörelsekapital sett sig nödsakad att anlita lånevägen, vilket förfarande emellertid icke längre skulle stå öppet. Med hänsyn till föreliggande anskaffningssvårigheter beträffande den material, varom här är fråga, och då det nu tillgängliga kapitalet synes vara bundet i varulager och löpande fordringar, föreligger otvivelaktigt vissa skäl för en förstärkning av förlagskapitalet. Å andra sidan kan sakrevisionen i frågans nuvarande läge icke bedöma, huru-

vida rörelsen är lämpligt avpassad i förhållande till antalet kunder m. m. Sakrevisionen anser sig likväl icke böra motsätta sig, att rörelsekapitalet uppbringas till sitt ursprungliga belopp, men vill därvid hänvisa till vad anförts angående revisionens behandling av nu förevarande framställningar. Sakrevisionen vill jämväl framhålla, att redovisningsfrågorna beträffande den nu löpande förvaltningen och den interna kontrollen synas ha blivit ordnade på ett tillfredsställande sätt genom revisionsbyråns ingripande och att rörelsekapitalet, därest så framdeles befinnes erforderligt, kan nedbringas genom exempelvis minskning av varulagret, varvid sålunda frigjort belopp kan återföras till statsverket. Sakrevisionen förutsätter även, att statsverket framför de enskilda intressen, som tillskjutit viss del av nu befintligt rörelsekapital, tillgodoför sig det nu till utfyllnad av förlagskapitalet föreslagna tillskottsbeloppet i den omfattning, som en framdeles eventuell nedsättning av kapitalets storlek kan möjliggöra.

Rörande den av blinddepånämnden föreslagna förstärkningen av rörelsekapitalet med 325 000 kronor har sakrevisionen anført, att nämnden enligt vad sakrevisionen vid sitt utredningsarbete konstaterat har dragas med svårigheter beträffande likvideringen av råvaruinköpen, då rörelsekapitalet f. n. i stort sett är bundet i varulagret. Sakrevisionen, som emellertid i frågans nuvarande läge icke är beredd att förorda någon ökning av rörelsekapitalet, förutsätter, att verksamheten vid depån tills vidare begränsas till vad som är möjligt inom ramen för det nuvarande rörelsekapitalets storlek. Sakrevisionen utgår härvid från att kapitalet tillföres det förut angivna beloppet av 72 594 kronor 35 öre.

Sakrevisionen har vidare behandlat blinddepånämndens framställningar om tilläggsanslag till driftkostnadsanslaget för innevarande budgetår.

Sakrevisionen har härvid anført, att till avlöningar anslagna medel, 97 000 kronor, böra förslå för budgetåret 1948/49 för den tidigare beräknade personaluppsättningen vid centraldepån. I detta anslagsbelopp vore de i framställningen beräknade ökade lönekostnaderna för lagerpersonalen i enlighet med nytt kollektivavtal, 2 016 kronor 96 öre, inräknade. Däremot funnes icke täckning å avlöningsanslaget för under innevarande budgetårs första fem månader i övertidsersättningar till den kollektivavtalsanställda lagerpersonalen utbetalt belopp, uppgående till i avrundat tal 1 600 kronor. Därest förstärkning av ledningspersonalen å lagret erhålles, bör enligt sakrevisionens mening övertidsarbete i större utsträckning framdeles kunna undvikas. De nu havda utgifterna för nämnda ändamål — 1 600 kronor — borde emellertid inräknas i eventuellt tilläggsanslag.

I fråga om den i framställningen föreslagna personalökningen med en kontorsbiträdestjänst för lagerbokföring och en befattning för »lagerchef» har sakrevisionen framhållit, att ehuru sakrevisionen icke nu kan taga ställning till personalbehovet vid centraldepån i dess helhet, det likväl vill synas sakrevisionen, att viss personalförstärkning är erforderlig för att få rörelsen i gång i mera tillfredsställande ordning. Sakrevisionen säger sig emellertid utgå från att den härför avsedda medelsökningen utgör en rent tillfällig an-

ordning, vilken är nödvändig för att bringa reda i de oeffterrättliga förhållanden, som rått inom lagerverksamheten. Beträffande den föreslagna kontorsbiträdestjänsten hade sakrevisionen inhämtat, att en ny befattningshavare tillförts depån fr. o. m. den 1 december 1948 och att i samband härmed uppkommande kostnader för resten av budgetåret kunde beräknas till 2 975 kronor. Ny befattning såsom lagerchef hade ännu icke inrättats. Sakrevisionen har därför endast räknat med hälften av det äskade beloppet för denne befattningshavare eller med 4 200 kronor. Sakrevisionen, som finner det tveksamt om en verkligt kompetent lagerchef kan erhållas för den av blinddepånämnden beräknade årslönen, framhåller jämväl angelägenheten av att i samband med utseendet av särskild lagerchef frågan om behovet av övrig personal för lagerverksamheten underkastas omprövning.

Ehuru nämnden enligt sakrevisionens mening överträtt sin befogenhet genom att utan tillgång på tillräckliga medel anlita privat revisionsbyrå, anser sig sakrevisionen likväl böra tillstyrka nämndens framställning om 6 750 kronor för ersättning åt revisionsbyrån. Sakrevisionen anmärker, att den sammanlagda ersättningen till revisionsbyrån uppgår till 12 750 kronor.

Sakrevisionen har sålunda tillstyrkt tilläggsanslag med $(1\ 600 + 2\ 975 + 4\ 200 + 6\ 750)$ 15 525 kronor.

Vad härefter angår medelsbehovet under driftkostnadsanslaget för budgetåret 1949/50 har sakrevisionen anført, att nämnden under innevarande budgetår utvidgat försäljningsverksamheten av färdiga varor vid centraldepån. Sålunda hade nämnden anställt en handelsresande för försäljning av såväl av blinda utförda varor som fabriksmässigt tillverkade dylika. Nämndens framställning om medel för en sådan verksamhet under innevarande budgetår hade (prop. 1948: 159, s. 8) icke bifallits, och härför äskade medel hade icke upptagits i innevarande budgetårs anslag. Nämndens medelsäskanden för nästkommande budgetår innefattade icke medel för ändamålet. Då ett fullföljande av nu föreliggande försäljningsplaner skulle leda till avsevärda utgifter och kapitalinvesteringar för statsverket, måste enligt sakrevisionens mening nu berörda spörsmål ytterligare omprövas. Försäljningsverksamheten borde i avvaktan härför bedrivas i de former, som den tidigare haft. Sakrevisionen framhåller, att centraldepåns ekonomiska ställning är sådan, att endast den yttersta sparsamhet kan förhindra anslagsöverskridanden och förluster under innevarande budgetår. Därest verksamheten under första halvåret 1949 giver samma ekonomiska utfall, som framgår av ett för andra halvåret 1948 upprättat bokslut, kunde ett anslagsöverskridande på omkring 18 000 kronor beräknas för innevarande budgetår. Härvid hade icke medräknats några kostnader för handelsresandens avlöning. Dessa kostnader hade bokförts å rörelsen, som för andra halvåret 1948 utvisade en förlust av ca 1 800 kronor. Kostnader för anskaffande av personbil för handelsresanden jämte täckande av skatter och försäkringar m. m. härför med i runt tal 7 900 kronor hade enligt bokslutet i huvudsak bestritts av tillgängligt inventarieanslag.

Sakrevisionens beräkning av medelsbehovet framgår av den till detta protokoll fogade bilagan. Sakrevisionen har avstyrkt, att medel beräknas för ytterligare en lagerarbetare så länge nuvarande lagerföreståndare kvarstår i tjänst. Andra löneförhöjningar än sådana som föranledas av nytt kollektivavtal ha avstyrkts. Kassakontroll, siffergranskning och revision anses böra ankomma på ordinarie kontorspersonal och vederbörande statliga revisionsorgan. Med hänsyn till den redan för innevarande budgetår tillstyrkta personalökningen har sakrevisionen ansett medelsbehovet till extra arbetskraft kunna minskas och särskilda medel till övertidsersättningar ej behöva beräknas. Ersättningen till den vid depån tjänstgörande nämndledamoten har ansetts kunna minskas till 100 kronor för månad. Medelsberäkning till kataloganskaffning har avstyrkts med hänsyn bl. a. till ovissheten rörande försäljningsverksamhetens framtida ordnande.

Sakrevisionen tillstyrker sålunda, att för budgetåret 1949/50 för avlöningar beräknas ett belopp av 108 000 kronor och för omkostnader ett belopp av 71 000 kronor. Depåns driftkostnadsanslag skulle sålunda uppgå till 179 000 kronor eller 19 000 kronor mera än som anvisats för innevarande budgetår. Sakrevisionen framhåller, att den beräknade kostnaden för avlöningar synes stå i rimligt förhållande till verksamhetens omfattning.

Departementschefen.

Centraldepån för blindas arbeten har, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, under tiden sedan depån började sin egentliga verksamhet i början av år 1947 lidit avsevärda förluster. Enligt av statens sakrevision lämnad uppgift har förlusten t. o. m. budgetåret 1947/48 utgjort 72 594 kronor 35 öre. Av utredningen framgår, att allvarliga brister förekommit i depåns verksamhet samt att dessa huvudsakligen äro att hänföra till fel och försummelse av depåns tidigare föreståndare. Genom en revisionsfirma, som anlåtats av blinddepånämnden, samt statens sakrevision har utredning företagits av den tidigare verksamheten och regler rörande bokföring m. m. utarbetats. Härigenom ävensom genom ombyte till viss del av personaluppsättningen torde numera räkenskapsmässiga förutsättningar för ett bättre bedrivande av verksamheten ha skapats. Då brister framträtt icke blott beträffande det affärsmässiga handhavandet av verksamheten utan även i administrativt hänseende, är det min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t sådan förstärkning av blinddepånämnden, att administrativ erfarenhet tillföres densamma i erforderlig omfattning. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t därvid icke skall vara bunden av det nuvarande antalet ledamöter i nämnden, vilket enligt instruktionen utgör fem.

När 1938 års riksdag fattade beslut om inrättande av centraldepån var avsikten, att depån skulle biträda de blindas hantverkarna dels genom att inköpa och distribuera råvaror för deras tillverkning och dels genom att försälja den produktion, som hantverkarna icke själva kunna placera i marknaden. På grund av bristen på råmaterial har depåns verksamhet hittills fått

koncentreras på den förra delen av uppgiften, medan de blinda och de inom blindvården verksamma enskilda organisationerna i huvudsak på egen hand ombesörjt försäljningen av de färdiga varorna. Förhållandena på råvarumarknaden ha tvingat nämnden att göra inköp i så stora partier, att centraldepåns lagerhållning kommit att bli avsevärt större än tidigare avsetts. Härigenom, liksom genom de förluster, som uppkommit i verksamheten, har centraldepåns likviditet hårt ansträngts. Sedan någon tid tillbaka ha vidare försäljningssvårigheter uppkommit för de blinda. Centraldepån har med anledning härav ägnat ökad uppmärksamhet åt försäljningen av färdiga produkter. Som exempel på de problem, som uppkommit, må nämnas följande. Då en organisation, som i Skaraborgs län handhaft försäljning av blinda hantverkares varor, nedlagt sin verksamhet, har nämnden ansett sig nödsakad att anställa en försäljare för att kunna bereda avsättning åt de hantverkare, som sålunda mist sin försäljningsorganisation. För att kunna bedriva försäljningen av de blindtillverkade varorna effektivt har nämnden vidare ansett sig böra upptaga försäljning även av fabriksstillverkade borstar m. m.

Med anledning av de svårigheter, som mött nämnden när det gällt såväl inköpen av råmaterial som försäljningen av färdiga varor, har frågan om centraldepåns uppgifter och formerna för verksamhetens bedrivande aktualiserats. Den nuvarande verksamhetsformen anses av nämnden icke medge tillräcklig rörelsefrihet. Nämnden har bl. a. ifrågasatt centraldepåns ombildning till ett aktiebolag. Med anledning härav har åt sakrevisionen uppdragits att i samband med dess utredning av nämndens hittills bedrivna verksamhet jämväl upptaga frågan om formerna för verksamhetens bedrivande i framtiden. Denna del av uppdraget har ännu icke kunnat av sakrevisionen slutföras. Jag har för avsikt att på grundval av den utredning sakrevisionen framlägger till omprövning upptaga frågan om omfattningen av centraldepåns verksamhet ävensom frågan i vilken form verksamheten bör drivas.

Jag övergår härefter till spörsmålet om anslag till centraldepån.

Till centraldepån har av statsmedel anvisats ett förlagskapital av 540 000 kronor, varjämte från de blindas förening m. fl. tillskjutits ett belopp av 70 000 kronor. Sammanlagt ha sålunda 610 000 kronor stått till förfogande i förlagsmedel. Genom de lidna förlusterna har detta kapital minskats med 72 594 kronor 35 öre. Blinddepånämnden har hemställt dels att förlagskapitalet genom förnyad medelsanvisning från staten skall bringas upp till det tidigare beloppet dels ock att därutöver skall anvisas ett belopp av 325 000 kronor till förstärkning av förlagsmedlen. Sistnämnda förslag har motiverats främst med att kapitalet till följd av svårigheterna på råvarumarknaden måst till största delen bindas i lager av råmaterial, varför depån råkat i likviditetssvårigheter. Även ett ökat kapitalbehov för försäljningen av färdiga varor m. m. har åberopats. Sakrevisionen har tillstyrkt, att förlagskapitalet åter bringas upp till det tidigare beloppet men avstyrkt att kapitalet f. n. ytterligare ökas. Jag ansluter mig till denna uppfattning. För att verksamheten vid centraldepån skall kunna fortgå synes det ofrånkom-

ligt, att förlagsmedel till samma belopp som tidigare stå till förfogande. Jag tillstyrker därför, att ett belopp av 72 000 kronor anvisas för nästa budgetår såsom investeringsanslag under fonden för förlag till statsverket. Ehuru jag är medveten om att likviditetssvårigheterna kunna vara till förfång för verksamhetens effektiva bedrivande, kan jag i avbidan på att frågan om verksamhetens framtida omfattning och former bli föremål för prövning icke tillstyrka att ytterligare förlagskapital av statsmedel ställes till förfogande.

Blindepånämnden har hemställt, att för innevarande budgetår skall anvisas ett tilläggsanslag av 22 450 kronor. I enlighet med sakrevisionens förslag tillstyrker jag, att tilläggsanslag anvisas till övertidsersättningar med 1 600 kronor, till ett för lagerbokföring anställt kontorsbiträde med 2 975 kronor och till revisionskostnader med 6 750 kronor. Vidare tillstyrker jag i överensstämmelse med sakrevisionens förslag, att medel anvisas till avlöning av en lagerchef. Då befattningen enligt vad jag inhämtat icke kan beräknas bli tillsatt förrän under mars månad, beräknar jag emellertid för detta ändamål endast ett belopp av (4×700) 2 800 kronor. Tillhoppa synes sålunda böra beräknas ett belopp av $(1\ 600 + 2\ 975 + 6\ 750 + 2\ 800)$ 14 125 kronor. Enligt vad jag inhämtat är det osäkert, huruvida det till omkostnader för innevarande budgetår anvisade beloppet, 63 000 kronor, kommer att förslå. Jag är icke beredd att förorda medelsanvisning å tilläggsstat till omkostnaderna men anser, att å varuförsäljningen under innevarande budgetår eventuellt uppkommande överskottsmedel böra få med Kungl. Maj:ts medgivande i oundgängligen erforderlig omfattning tagas i anspråk för dylika kostnader.

Anslaget till driften av centraldepån för blindas arbeten är för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 160 000 kronor, varav 97 000 kronor beräknats till avlöningar och 63 000 kronor till omkostnader. Blinddepånämnden har hemställt, att anslaget för nästa budgetår skall upptagas till 216 911 kronor, varav 131 411 kronor till avlöningar och 85 500 kronor till omkostnader. Sakrevisionen har tillstyrkt $(108\ 872 + 71\ 300)$ 180 172 kronor, vilket belopp emellertid efter avrundning av delposterna nedsatts till 179 000 kronor.

Vad angår medelsbehovet till avlöningar biträder jag sakrevisionens förslag med följande undantag. Enligt vad jag inhämtat har nämnden fr. o. m. den 1 januari 1949 höjt lönen för ett biträde från 4 260 kronor (motsvarande löneklass 4) till 4 800 kronor (närmast motsvarande löneklass 6) för år. Denna höjning kan jag godtaga, då den enligt vad jag inhämtat ansluter sig till den för lönegradsplacerad biträdespersonal gällande befordringsgången. Nämnden har beräknat till kontorsbud och extra arbetskraft 3 000 kronor och till övertidsersättningar 6 000 kronor. Sakrevisionen har endast tillstyrkt 2 000 kronor till kontorsbud och extra arbetskraft. Jag finner det önskvärt, att nämnden beredes en viss rörelsefrihet när det gäller anställning av extra arbetskraft. Jag beräknar därför för angivna ändamål ett belopp av sammanlagt 5 000 kronor. Slutligen har nämnden till arvode åt en vid centraldepån tjänstgörande ledamot be-

räknat oförändrat belopp, 3 500 kronor. Sakrevisionen har föreslagit, att detta belopp skall nedsättas till 1 200 kronor. Då behovet av ifrågavarande tjänstgöring icke f. n. torde kunna med säkerhet bedömas, förordar jag, att oförändrat belopp beräknas samt att det får ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till i vilken omfattning ledamöter av nämnden böra tjänstgöra vid centraldepån. Jag vill anmärka, att bortsett från ifrågavarande arvode ingen ersättning f. n. utgår till nämndens ledamöter. De av mig sålunda förordade jämkningarna medföra ett i förhållande till sakrevisionens beräkning med i runt tal 5 800 kronor ökat medelsbehov. Sammanlagt skulle alltså till avlöningar under nästa budgetår beräknas ett belopp av (108 872 + 5 800) 114 672 kronor, vilket belopp torde böra avrundas till 114 500 kronor.

Även i fråga om medelsbehovet till omkostnader kan jag i stort sett avsluta mig till sakrevisionens beräkning. Dock förordar jag, att till diverse omkostnader beräknas 3 000 kronor, vilket innebär en höjning med 1 200 kronor jämfört med vad sakrevisionen beräknat. Från nämnda post torde bl. a. få bestridas sjukvårdskostnader för nämndens icke kollektivavtalsanställda personal, för vilka kostnader särskilda medel icke beräknats av nämnden. Till omkostnader skulle sålunda enligt min beräkning erfordras (71 300 + 1 200) 72 500 kronor.

Hela driftkostnadsanslaget skulle alltså enligt mitt förslag upptagas till (114 500 + 72 500) 187 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Driften av centraldepån för blindas arbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 14 125 kronor;

dels till Driften av centraldepån för blindas arbeten för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 187 000 kronor;

dels ock till Förlagskapital åt centraldepån för blindas arbeten för budgetåret 1949/50 under fonden för förlag till statsverket anvisa ett investeringsanslag av 72 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Lemne.

Bilaga.

Tablå över anslaget till driften av centraldepån för blindas arbeten.

	Enl. prop. 159/1948	Medelsbehovet för budgetåret 1949/50	
		Blindepå- nämndens beräkning	Sakrevisionens beräkning
AVLÖNINGAR			
<i>Centraldepån.</i>			
En föreståndare	14 112	14 112	13 200
En kassörska tillika bokförerska	6 816	6 816	6 816
Ett kontorsbiträde (manligt)	5 292	6 816	5 292
Ett "	5 292	5 292	5 292
Ett " (föreslagen ny tjänst)	—	5 292	5 292
Ett "	4 728	4 728	4 728
Ett " (tidigare deltidstjänst)	3 000	5 292	5 292
En föreståndarinna å avd. för kvinnliga arbeten	6 816	9 012	6 816
Ett biträde å avd. för kvinnliga arbeten	4 260	5 292	4 260
En lagerchef	—	8 400	8 400
En lagerföreståndare å avd. för färdiga arbeten	6 516	6 516	6 000
En leveransförman	5 559	6 039	6 039
En lagerarbetare å materialavdelningen	5 199	5 679	5 679
En " " "	5 199	5 559	5 559
En " " " "	4 710	5 407	5 407
En " " " avd. för färdiga arbeten (föreslagen ny tjänst)	—	5 559	—
Kassakontrollant, siffergranskare, revisorer ..	1 500	1 500	—
Kontorsbud och erforderlig extra arbetskraft..	3 000	3 000	2 000
En vaktmästare, tillika eldare för fastigheten..	1 292	1 292	1 292
En vid depån tjänstgörande nämndledamot ..	3 500	3 500	1 200
Övertidsersättningar för samtlig personal	—	6 000	—
<i>Kristinehamnsdepån.</i>			
En packmästare	5 448	5 448	5 448
Ett kontorsbiträde	4 860	4 860	4 860
Av departementschefen reducerat till	97 000	97 099	108 872
OMKOSTNADER			
Fria frakter till blinda hantverkare	30 000	27 500	27 500
Borststrättillverkningen	4 000	4 000	4 000
Biltransporter	20 400	20 000	20 000
Värme	4 000	4 200	4 200
Belysning och vatten	1 400	1 200	1 200
Porton	2 000	3 500	3 500
Telefoner	2 000	1 500	1 500
Städning och renhållning	2 200	3 000	3 000
Kontorsmateriel	2 500	4 500	4 500
Försäkringar	700	600	100
Diverse omkostnader	1 800	3 500	1 800
Katalogkostnader	—	12 000	—
Av departementschefen reducerat till	63 000	71 000	71 300
Tillhopa	160 000	216 911	180 172